

Sõda.
Mobilisatsioon.

Noored mehed läksid esimestena. Teiste seas ka August Kondoja. Mitte sõtta, sest sõduriks ei sünnita.

Metsatöö kaugel Siberis. Sõja-aeg. Teadagi. Harjumatu tööd, niigel ninaesine (kus see siis parem oli) ja mõnel juhul ka eelarvamused võtsid oma. Paljud, väga paljud ei jõudnudki rindele. Need olid kaotused. Võidud tulid hiljem. Koos nendega uued kaotused. Velikije Luki, Aleksejevka. Kondoja rood jäi rünnaku alla. Alguses peeti teadagi langenuks. Tema ja need mehed, kes olid pataljoni toimkonnas, näasesid eluga.

1942 — kommunistlik noor, roodu poliitjuhi asetäitja vanema auastmes. Amet nõudis küll kommunisti, kuid neid oli vähe. 1942 — partei liikmekandidaat. Kolme kuu pärast, juba järgmise aastanumbri sees, partei liige. Sõda tegi kandidaadiasjas oma korratliivid. Parteisse võeti jaanuaris, siis, kui Luki oli käes. Paljud jäidki kandidaadiks. Igaveseks.

LaHINGUTEE lõppes 1944 aasta septembris Emajõe ääres. Teadmistega ja haritud ohvitseri oli vaja. Kondojust sai ohvitser ja tervelt järgmiseks kümneks aastaks. Ikka poliitöö. Klubi ülem, divisjoni komandöri asetäitja poliit-
alal.

1956-ndal pani Kondoja kapteni-kuue varna ja temast pidi paugupealt tsiviilist saama. Kas siiski paugupealt? Küllap on tänaseni säilinud armeest päritud täpsus, kohusetunne, nõudlikkus. Partei suunas kolmekümne nelja aastase Kondoja Rakverre. Nii sai Tartumaalt, Kambjast pärit mehest Viirumaa mees.

Instruktor partei rajoonikomitees. Amet jäi põhimõtteliselt samaks, vahet vahet nii palju, et

oli sõjavägi, nüüd põllumajandus. Sõjavägi, kus olid käsutäitmine ja kord, ning äkki põllumajandus, kus tookord, viiekümne kuendal, korrast ja käsutäitmisest mõnes majandis hoopis lugu ei peetud. Selge pea ja terav silm märkasid õige varsti, et asjad «Järve» kolhoosis aliamäge lähevad. Võttis sullepa pihku ja kirjutas rajoonilehele kaunis soolaka maiguga loo. Avaldati. «Küll nad olid mu peale tige-dad. Mõni mees peab tänaseni meeles.»

1958-ndal valiti August Kondoja Vinni sovhoosi partei-organisatsioonisekretäriks. Kes vanu aegu ei mäleta, võib öelda: «Küll sattus mees õnnega kokku.» Mis õnne seal oli või midagi, sest Vinni polnud siis veel sugugi Vinni. Alustada tuli algusest.

«Igal pool oli üks suur korrallagedus. Mis ripakul oli, see kadus. Joomised ja muud, millele võib anda ühe nime — jamad. Kukkus nii välja, et tuli hakata direktorile vastu töötama. Kommunistid toetasid, egas muidu. Suurem osa inimesi ka. Ära oli tüüdanud see olesklemine. Pool aastat hiljem tuli Kallaste direktoriks. Siis hakkasid asjad liikuma, Vinni hakkas ilmet võtma. See üks asi. Teiselt poolt tänu partei ja valitsuse abile. Parteior-

ganisatsioon hakkas tegelema sellega, milleks ta kutsutud ja seatud: kasvatustöö, kaadri loomine ja kujundamine, peremehetunde tugevdamine.»

Soojalt meenutas Kondoja oma esimese Vinni-aasta abimehi. Tookordne töökoja juhataja, praegu-ni tuntud mehhanisaator Voldemar Leiten, peamehaanik Ivan Pitke, direktor Heino Kallaste, peagronoom Elmar Arula, peaveterinaararst Hans Veermäe, Roodevälja osakonna juhataja Ülo Inno. Esialgu oli kommunistide kaksteist. Sama palju või veidi rohkem kommunistlikke noori. Nüüd on kommunistide 80. Pooled partei untest liikmetest on kasvanud komsomolist. Praegu on komitee ja üheksa algorganisiooni. Üldkoosolekul majanduslikke küsimusi enam ei

lahata, nagu tookord. Majandusmured otsustatakse algorganisatsioonide koosolekul (tööalade kaupa, nii nagu on loodud algorganisatsioonidki). Üldkoosolekule jäävad põhiliselt arutada ideoloogilise töö aspektid.

Mis on praegu tähtsaim? NLKP XXIV kongressi otsustest tulenevate ülesannete täitmine, otsuste selgitamine rahvale, sotsialistlik võistlus, ühiskondlike organisatsioonide töö suunamine ja parandamine.

Koostamisel on perspektiivne tööplaan järgmiseks aastaks. Näidissovhoos peab olema näitamist väärt. Ja eeskuju võtmist.

«Sotsialistliku võistlusega tegeleb meil põhiliselt ametiühing. Täiuslikkusest oleme kaugel. Mõndagi tuleb ümber sättida, paremini teha... hakkame arvestama ühiskondlikku tegevust, töödistsipliini... Võistlust kajastavad bülletäänid on, aga nende vormi on vaja täiustada... tuleb vaadata ka, kuidas teistel...»

Head inimest argipäevases elus nagu ei märgatagi. Tema tegemisi vaadates tundub loomulik, et nii peabki olema. Küsi ükskõik kelle käest sovhoosis arvamust Kondoja kohta, kehitab küsitlervat õlgu: «Ei-noh, miks ma Kondojat ei tea. Tubli mees.» Ja kõik. Ametlik ise-

loomustus teadagi: «Täidab tööülesandeid laitmatult... aktiivne... võtab osa... avara silmaringiga... jne.»

Üks nendest, kes Kondojaga ja kellega Kondoja ühist atra on vedanud ja veab, on Voldemar Leiten: «Jaa, ma mäletan küll, kui ta tuli. Oli sügisene aeg, just enne koristamist. Aga mis ma oskan ta kohta öelda... Vaikne mees, vahest tundub, et liigagi vaikne. Rohkem vaatab ja uurib. Vihastab ka salaja. Siis, kui midagi on tegemata jäetud. Vaata, inimesed on niisugused sugurad, et vahel ei viitsi. Muidugi ta torgib meid tagant, teisiti ei saagi. Aga halba sõna pole tema käest vist keegi kuulnud. Eks ta ole õige ka, või see teravuste ütleminegi inimestele meeldib.

Teiselt poolt peab jälle ütleva, et rahvamees on ta läbi ja lõhki. Vaata Kondojat seltskonnas Akordion sülle ja laul lahti. Kõik vanad ja uued lood selged. Kas või hommikuni välja. Väsimatu mees.»

Väsimatu mees. Küllap ikka. Nii viisi väsimatu, aga samal ajal ainult temale omasel viisil, vaikselt ja tagasihoidlikult tööd tehes on ta jõudnud kõrge tunnustuseni. Sõjast saadud «Punatähe» ordenile on lisandunud nüüd, Vinni aegu, «Austuse märk» ja Lenini orden. Medalitest rääkimata.

Väsimatu mees!

J. PEINAR

VÄSIMATU MEES